

REPRESENTANTSKAPET FOR MOVAR IKS

Nr. 3/2017

Medlemmene i representantskapet for MOVAR IKS innkalles til ekstraordinært møte:

TIRSDAG 26. SEPTEMBER 2017 KL. 09:00 PÅ VANSJØ VANNVERK

Til behandling foreligger:

PROTOKOLL FRA MØTE 21. JUNI 2017 1 - 4

REP. SAK NR. 6/2017 5 – 29
ORGANISERING AV EIERSKAP I ØSTFOLD AVFALLSSORTERING IKS

REFERATER (Se egen referatliste) 30 - 55

EVENTUELT

Forfall bes meddelt MOVAR IKS på tlf. nr. 69 26 21 10 eller e-post movar@movar.no

Rygge, 19. september 2017

Brit G. Plassen (sign.)
Administrativ koordinator

MOVAR IKS**REPRESENTANTSKAPSMØTE NR. 2****2017**

År 2017, onsdag 21. juni avholdt representantskapet i MOVAR IKS ordinært møte på Vansjø Vannverk, med oppstart kl. 09:00.

15 medlemmer til stede av 16:

Av medlemmene møtte:

Inger-Lise Skartlien, leder
Tage Pettersen, nestleder
Jonas Sjolte, Moss kommune
Hanne Tollerud, Moss kommune
Shakeel Rehman, Moss kommune
Maria Molteberg, Moss kommune
Hilde Pettersen, Rygge kommune
Bjørn Mikarlsen, Rygge kommune
René Rafshol, Råde kommune
Kjell Løkke, Råde kommune
Ann Therese Monge, Vestby kommune
Arnfinn Linge, Våler kommune

Av vararepresentantene møtte:

Arild Svenson, Moss kommune
Arjo Van Genderen, Vestby kommune
Karianne Kullerud, Våler kommune

Forfall medlemmer:

Joakim Sveli, Moss kommune
Tom Anders Ludvigsen, Vestby kommune
Eirin Stuhaug Bolle, Vestby kommune
Reidar Kaabbel, Våler kommune

Forfall varamedlemmer:

Annette Mjåvatn

Både styreleder Ketil Reed Aasgaard og nestleder i styret Nils-Anders Søyland meldte forfall til møtet.

Dessuten møtte:

Johnny Sundby, MOVAR IKS
Rune Larsen, MOVAR/MIB
Jon Jerry Tveter, MOVAR IKS

Det var ingen innvendinger til innkallingen eller til sakliste.

Protokoll fra møte 20. april 2017 ble enstemmig vedtatt. Til å medundertegne protokollen sammen med representantskapets nestleder Tage Pettersen ble Jonas Sjolte og Arnfinn Linge valgt.

REPR. SAK NR. 4/2017

OPPRETTELSE AV SÆRSKILT INTERKOMMUNAL KLAGENEMND

Representantskapets valgkomite fremmet følgende innstilling:

1. Klagenemnda skal bestå av fem fullverdige medlemmer, med en representant fra hver av eierkommunene.
2. Til klagenemnda velges følgende medlemmer ut inneværende valgperiode;
  - Moss: Gretha Kant (H)
  - Rygge: Anita Veum Sandtrø (H)
  - Råde: Per Otto Voldhuset (Ap)
  - Vestby: Bente Antonsen (Ap)
  - Våler: Fredrik Bjerketvedt (SP)
3. Som leder av klagenemnda foreslås: Presenteres i møtet.

Behandling:

Leder av valgkomiteen Tage Pettersen orienterte om komiteens arbeid, og kort om bakgrunnen for de foreslåtte kandidatene. Videre foreslo han Rygges representant Anita Veum Sandtrø som leder av klagenemnden.

Det fremkom ikke andre forslag til medlemmer eller leder av klagenemnden.

Votering:

Ved avstemming ble forslaget på kandidater og leder enstemmig besluttet.

Vedtak:

1. Klagenemnda skal bestå av fem fullverdige medlemmer, med en representant fra hver av eierkommunene.
2. Til klagenemnda velges følgende medlemmer ut inneværende valgperiode;
  - Moss: Gretha Kant (H)
  - Rygge: Anita Veum Sandtrø (H)
  - Råde: Per Otto Voldhuset (Ap)
  - Vestby: Bente Antonsen (Ap)
  - Våler: Fredrik Bjerketvedt (SP)
3. Som leder av klagenemnda velges Anita Veun Sandtrø.

REPR. SAK NR. 5/2017

FREMTIDIG ORGANISERING OG KOSTNADSFORDELING KNYTTET TIL BRANN OG REDNINGSTJENESTEN I MOSSEREGIONEN

Representantskapets leder fremmet følgende forslag til vedtak:

1. MOVAR IKS vedtar å delta i Øst 110-sentral IKS. Kostnadene for etablering og drift av 110-sentralen dekkes av hver kommune.
2. Representantskapet legger til grunn at kommunestyret i hver eierkommune har vedtatt at myndigheten til å treffe vedtak etter brann- og eksplosjonsvernlovens § 16, vedrørende nødalarmingsentral, med de til enhver tid gjeldende forskrifter, legges til representantskapet i Øst 110-sentral IKS, der loven selv ikke er til hinder for det.
3. Representantskapet vedtar selskapsavtalen for Øst 110-sentral IKS.
4. Representantskapet oppnevner **NN** til representantskapsmedlem i Øst 110-sentral IKS.

Behandling:

Representantskapets leder orienterte om saksgangen. Dessuten foreslo hun følgende tillegg som pkt. 5 i vedtaket, som samsvarte med det flere av kommunene hadde tatt inn i sine vedtak;

Forslag til et nytt punkt i vedtaket;

5. Utredningsarbeidet viser at driftskostnadene i det nye selskapet totalt sett skal bli lavere enn summen av kostnadene i de to selskapene i dag.
Representantskapet bes gi styret i oppdrag å realisere effektiviseringsgevinstene i det nye selskapet så rask som mulig, og sikre at dette gjenspeiles i eierkommunenes kostnader til drift av selskapet.

Som forslag til representant under pkt. 4 var det enighet om at dette skulle være en politisk valgt person, og ikke på navn men på funksjon;

Representantskapet i MOVAR IKS oppnevner representantskapets leder til representantskapsmedlem i Øst 110-sentral IKS. Som varamedlem velges nestleder i representantskapet i MOVAR IKS.

Votering:

Ved votering stemte man enkeltvis for oppnevning i pkt. 4 og deretter hvorvidt representantskapet ønsket at forslag til pkt. 5 skulle tas inn i vedtaket.

Representantskapet vedtok enstemmig forslaget i pkt. 4 og at nytt pkt. 5 skulle inngå i vedtaket.

Vedtak:

1. MOVAR IKS vedtar å delta i Øst 110-sentral IKS. Kostnadene for etablering og drift av 110-sentralen dekkes av hver kommune.
2. Representantskapet legger til grunn at kommunestyret i hver eierkommune har vedtatt at myndigheten til å treffe vedtak etter brann- og eksplosjonsvernlovens § 16, vedrørende nødalarmingsentral, med de til enhver tid gjeldende forskrifter, legges til representantskapet i Øst 110-sentral IKS, der loven selv ikke er til hinder for det.
3. Representantskapet vedtar selskapsavtalen for Øst 110-sentral IKS.
4. Representantskapet i MOVAR IKS oppnevner representantskapets leder til representantskapsmedlem i Øst 110-sentral IKS. Som varamedlem velges nestleder i representantskapet i MOVAR IKS.
5. Utredningsarbeidet viser at driftskostnadene i det nye selskapet totalt sett skal bli lavere enn summen av kostnadene i de to selskapene i dag. Representantskapet bes gi styret i oppdrag å realisere effektiviseringsgevinstene i det nye selskapet så rask som mulig, og sikre at dette gjenspeiles i eierkommunenes kostnader til drift av selskapet.

REFERATER

Det var ingen bemerkninger til fremlagte referater.

EVENTUELT:

Det var ikke meldt inn saker under eventuelt, men representantskapets leder orienterte om status for prosjektet om felles sentralsorteringsanlegg i Østfold og om videre beslutningsprosess ute i kommunene.

Videre reiste representantskapets leder spørsmål til administrasjonen vedrørende organiseringen av Fagrådet for Ytre Oslofjord, og ba om at igangsatt formalisering ble fulgt opp av administrasjonen for å sikre en tydelig ansvarsfordeling politisk og administrativt.

Mer var ikke til behandling og møtet ble hevet kl. 09:25.

REPRESENTANTSKAPET FOR MOVAR IKS

Representantskapssak   6/2017

ORGANISERING AV EIERSKAP I ØSTFOLD AVFALLSSORTERING IKS

Fremlagt:

- Presentasjon av ettersorteringsanlegget for husholdningsavfall i Østfold, PWC

På vegne av representantskapets oppnevnte medlemmer til styringsgruppen for etablering av et interkommunalt avfallssorteringsanlegg i Østfold fremmes følgende:

INNSTILLING:

Representantskapet i MOVAR IKS anbefaler selskapets eierkommuner å fatte følgende vedtak: XX kommune gir sin tilslutning til at MOVAR IKS (MOVAR) kan gå inn som eier på vegne av kommunen i Østfold Avfallssortering IKS (ØAS). ØAS' behandling av kommunens avfall vil inngå som del av MOVARs selvkost til kommunen.

SAKSORIENTERING:

I representantskapssak 2/2017 behandlet representantskapet i MOVAR sak gjeldende inngåelse av en intensjonsavtale for etablering av et interkommunalt selskap som skal bygge og drive et anlegg for ettersortering av husholdningsavfall i Østfold. Anlegget skal bidra til å bedre innbyggernes miljøprestasjoner knyttet til avfallshåndtering, og gjennom dette bidra til at kommunene/selskapene oppnår materialgjenvinning i tråd med fremtidige krav. For mer info om prosjektet, se vedlagt presentasjon.

MOVARs representantskap fattet i sak 2/2017 følgende vedtak:

1. MOVAR IKS inngår vedlagte intensjonsavtale om etablering av et IKS, som skal bygge og drive et ettersorteringsanlegg for avfall i samarbeidskommunene.
2. Inger-Lise Skartlien og Tom Anders Ludvigsen utnevnes som representanter til styringsgruppen.
3. Den administrativt sammensatte prosjektgruppen fortsetter sitt arbeid under ledelse av styringsgruppen, og PwC bistår med videre prosjektledelse.

Det er stor interesse knyttet til prosjektet, og siden saken ble behandlet, har Indre Østfold Renovasjon IKS (IØR) tiltrådt samarbeidet.

Styringsgruppen har så langt gjennomført to møter, og en befaring ved ROAFs sorteringsanlegg på Skedsmo. Styringsgruppen jobber med å lage forslag til selskapsavtale og eier-/tjenesteavtale for

selskapet, med bistand fra PwC. Parallelt med dette jobber prosjektgruppen, som består av fagpersoner og ledere fra de samarbeidende organisasjonene, og som ledes av MOVARs adm. direktør, med kvalitetssikring av konseptet.

Det er gjennomført en utredning av selskapsform, og man har landet på at et interkommunalt selskap vil være best mhp finansiering av anlegget, siden dette jo skal drives innenfor selvkostområdet. Selskapet har fått navnet «Østfold Avfallssortering IKS» forkortet «ØAS».

Ved opprettelsen av MOVAR og igjennom oppgavene selskapet er tildelt, har eierkommunene, slik selskapet legger til grunn, gitt MOVAR enerett til å utføre kommunenes plikter i forhold innsamling og behandling av husholdningsavfallet, jfr Forurensningslovens §30. Oppgaven knyttet til sortering av husholdningsavfallet, som ØAS vil kunne utføre, vil inngå som en del av oppdraget som MOVAR utfører for kommunene fra avfallet innsamles, resirkuleres eller blir energigjenvunnet. Andelen avfall som går til materialgjenvinning vil i første omgang kunne øke fra dagens 32% til 50%. Kostnadene som dette medfører vil inngå i MOVARs selvkost til kommunene. Dette er estimert til ca. 100,- pr. innbygger pr. år, noe som representerer en ca. 10% økning av renovasjonsgebyret. Dette inkluderer midler avsatt til informasjonsarbeid slik at innbyggerne forstår og benytter renovasjonsordningen. Dette er en viktig suksessfaktor, skal man nå målene om ønsket materialgjenvinning i tråd med EUs krav.

For at anlegget skal fungere optimalt, bør samtlige abonnenter være omfattet av samme renovasjonsordning. Denne ordningen blir en forenklet modell av ordningen MOVAR-kommunene har, og som er vedtatt i felles avfallsplan. Man slipper i fremtiden å sortere plast, da dette kastes sammen med restavfallet. Matavfall samles i egen (farget) pose, og kastes sammen med restavfall og plast. Det er denne fraksjonen som går til ettersorteringsanlegget. Videre vil innbyggerne ha egen dunk for papp og papir, samt glass og metall emballasje som i dag. Bakgrunnen for at man ønsker en lik renovasjonsordning, er at dette bidrar til likeartet avfall til anlegget og at avfall fra enkelte kommuner ikke skal medføre større slitasje på anlegget. Servicenivå for øvrig kan som i dag variere fra kommune til kommune og fra selskap til selskap. Her kan det nevnes at innbyggerne i MOVARs eierkommuner jevnt over nok har et høyere servicenivå enn de andre.

I samarbeidet er det lagt til grunn en solidarisk pris mellom samarbeidspartnerne, slik alle betaler samme pris for prosessering av avfallet inkludert opplasting og transport til anlegget. På denne måten blir fordelene Fredrikstad kommune kunne hatt ved å ligge nærmest anlegget eliminert.

Siden samarbeidet består av flere kommuner og to interkommunale selskaper, må de to interkommunale selskapenes eierkommune ta stilling til hvordan de ønsker et eventuelt eierskapet i ØAS organisert. Dette kan gjøres på to måter:

1. MOVAR er eier i ØAS, og MOVARs eierkommuner utøver sitt eierskap igjennom MOVARs representantskap, som da utnevner representant til ØAS representantskap.
2. Eierkommunene er direkte eier i ØAS hver for seg, og utnevner selv hvert sitt medlem til representantskapet.

I forslaget til selskapsavtale, som er utarbeides med bistand fra Prosjektleder Rune Samuelsen og Advokat Knut Eikern i PwC, fremgår det bl.a. at:

Ved votering skal stemmene vektet i henhold til deltaqernes gjeldende eierandeler (vår understrekning).

Dette betyr at eiernes mulighet til å påvirke vil være nøytral i forhold til spørsmålet om organisering av eierskapet. Spørsmålet om organisering av eierskapet er dermed i større grad et spørsmål om hvor tett på selskapet eierne ønsker å drive sin eierstyring.

Dersom anlegget blir bygget, og det kommer i daglig drift, vil eierforsamlingen i stor grad måtte behandle fremleggelse av regnskap og budsjett, i tillegg til valg av styre, og evt. andre faglige spørsmål. Erfaringsmessig kan det være vanskelig å skape nødvendig politisk engasjement og representasjon i eierforsamlinger i organisasjoner som driver virksomhet som ikke direkte er knyttet opp mot brukerne, og/eller hvor eierforsamlingene blir store. Eksempler på dette kan være IUA (Interkommunalt utvalg for akutt forurensning), Driftsassistansen i Østfold og Fagrådet for Ytre Oslofjord, som tidvis har slitt med å være beslutningsdyktige eller har måttet la seg representere administrativt.

Selv om §7(se over) vektet deltakernes stemme i forhold til eierandel, vil størrelse i f.eks. valg av leder eller nestleder kunne ha betydning. Dersom eierskapet organiseres igjennom MOVAR vil eiersammensetningen se slik ut:

<i>Fredrikstad</i>	30.14%
MOVAR	25.36%
<i>Sarpsborg</i>	19.74%
<i>Halden</i>	9.05%
<i>IØR</i>	15.72%

Hvis eierskapet skal organiseres direkte igjennom MOVARs eierkommuner vil dette se slik ut:

<i>Fredrikstad</i>	<i>30.14%</i>
<i>Moss</i>	<i>11,07%</i>
<i>Vestby</i>	<i>5,28%</i>
<i>Rygge</i>	<i>5,08%</i>
<i>Råde</i>	<i>2,32%</i>
<i>Våler</i>	<i>1,60%</i>
<i>Sarpsborg</i>	<i>19.74%</i>
<i>Halden</i>	<i>9.05%</i>
<i>IØR</i>	<i>15.72%</i>

Saken er tatt opp med IØR, som skal gjøre samme avklaring med sine eierkommuner. De har ikke formelt behandlet saken, men fra selskapets ledelse gis det signaler om at selskapet skal være eier.

Etablering av et ettersorteringsanlegg for husholdningsavfall dreier seg om å gjøre det mulig å implementere en moderne fremtidsrettet avfallsløsning for innbyggerne. Det å si ja til å etablere dette er en politisk beslutning, som krever eierkommunenes tilslutning. Når denne beslutningen er fattet, kan eierskapet organiseres via MOVAR, og med politisk forankring via MOVARs representantskap. På denne måten blir regionen nest største eier i ØAS, og kan samlet kunne ha fordeler av dette.

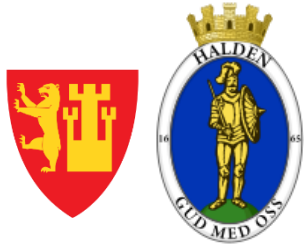
Velges denne modellen, vil MOVARs representantskap kunne fatte vedtak om å inngå i ØAS igjennom å vedta selskapsavtalen og eieravtalen som vil bli ferdig utarbeidet før nyttår.

Rygge, 14.9.2016

Inger-Lise Skartlien
Leder representantskapet i MOVAR IKS
Medlem i styringsgruppen i ØAS

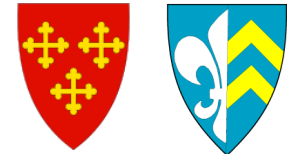
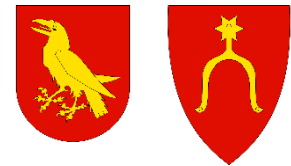
Tom Anders Ludvigsen
Medlem representantskapet i MOVAR IKS
Medlem i styringsgruppen i ØAS

Johnny Sundby
Adm. direktør i MOVAR IKS
Leder prosjektgruppen i ØAS

Vurdering av ettersorteringsanlegg

Grunnlag for samarbeid mellom Movar og kommunene Fredrikstad, Halden og Sarpsborg, samt IØR

Evaluering gjort av
PwC og Mepex
Consult

Oppdatert pr.
Mars 2017

Samarbeidspartnerne ønsker
å øke miljøprestasjonene i
sine kommuner gjennom
bedret sortering og
gjenvinning!

Investering i felles ettersorteringsanlegg

1

Husholdningene slipper å sortere plast. Matavfall i grønne poser i restavfallsbeholder

2

Husholdningene slipper ny beholder for matavfall med tilhørende merkostnad-IØR beholder dagens løsning

3

Redusert CO₂ utslipp med ca. 25 000 tonn/år, tilsvarende utslipp fra ca. 11 000 biler

4

Øker materialgjenvinningen fra ca 32% til ca 50% (*)

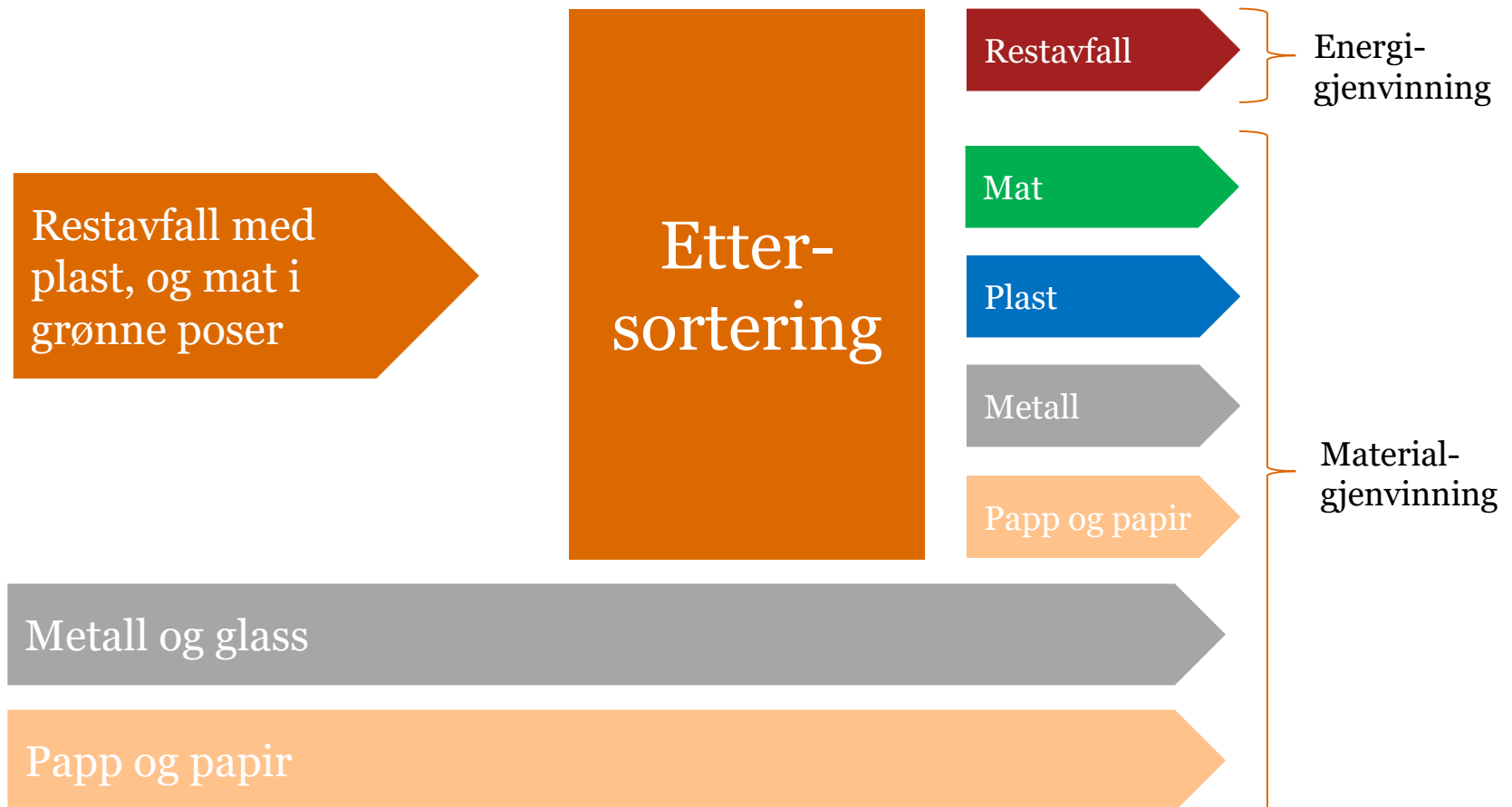
Investering
288 millioner
(Fordelt på 8 kommuner)

Ekstra gebyr pr år
80 kroner pr innbygger

Totalt gjenvinningsgrader før og etter bygging av ettersorteringsanlegg

		Fredrikstad		Movar		Sarpsborg		Halden		IØR	
		2015	m/lettersort	2015	m/lettersort	2015	m/lettersort	2015	m/lettersort	2 015	m/lettersort
Energigjenvinning	Restavfall, husholdningsrenovasjon	19 404	9 970	16 063	8 253	12 724	6 538	4 968	2 553	8 746	4 577
	Brennbart avfall gjenvinningsstasjonene	6 039	6 039	2 952	2 952	2 809	2 809		753	2 307	2 307
	Farlig avfall	914	914	271	271	105	105	117	117	183	183
	Trevirke	5 022	5 022	3 616	3 616	2 278	2 278	1 152	1 152	2 681	2 681
	CCA og kreosot impregnert trevirke	126	126	659	659	404	404	297	297	304	304
	Ruter med PCB og klorparafiner	204	204	73	73			23	23		
Materialgjenvinning	Våtorganisk avfall	0	6 001	0	4 968	0	3 935	700	1 537	2 144	3 590
	Hageavfall	2 872	2 872	3 179	3 179	1 485	1 485	1 200	1 200	1 245	1 245
	Plastemballasje, plastfolie	290	1 615	509	1 337	175	1 059	155	413	444	928
	Papir/papp/drikkekartong	5 068	5 930	4 397	5 110	3 281	3 846	1 573	1 794	2 571	3 027
	Glass og metallemballasje	784	784	1 440	1 440	435	435	410	410	694	694
	Sparepærer og lysstoffrør		0	4	4						
	EE avfall inkl. kuldemøbler	1 352	1 352	593	593	483	483	121	121	433	433
	Metaller	1 422	1 853	869	1 226	917	1 200	763	873	549	777
	Kasserte dekk		0	46	46						
	Gips		0	195	195	19	19				
Deponi	Restavfall deponi	2 051	2 051	22	22	207	207			583	583
SUM		45 548	44 733	34 888	33 945	25 322	24 803	11 479	11 243	22 884	21 329
Energigjenvinning		31 709	22 275	23 634	15 824	18 320	12 134	6 557	4 895	14 221	10 052
		69,6 %	49,8 %	67,7 %	46,6 %	72,3 %	48,9 %	57,1 %	43,5 %	62,1 %	47,1 %
Materialgjenvinning		11 788	20 407	11 232	18 098	6 795	12 462	4 922	6 348	8 080	10 694
		25,9 %	45,6 %	32,2 %	53,3 %	26,8 %	50,2 %	42,9 %	56,5 %	35,3 %	50,1 %
Deponering		2 051	2 051	22	22	207	207	0	0	583	583
		4,5 %	4,6 %	0,1 %	0,1 %	0,8 %	0,8 %	0,0 %	0,0 %	2,5 %	2,7 %

Ettersortering av husholdningenes kildesortering

Ytterligere tiltak for å nå målet om 65% materialgjenvinning i 2030

Studien viser at et sentralt ettersorteringsanlegg alene ikke vil kunne oppnå målet om 65% materialgjenvinning. Ytterligere tiltak må til:

- Omfattende informasjonsarbeid til husstandene for å øke kildesorteringen, spesielt av mat, til 70-80%. 65% er benyttet i denne studien.
- Emballasjeindustrien må endre sammensetning av plast for å øke mulighetene for materialgjenvinning. Det må etableres flere avsetningsmuligheter og utvikles nye produkter basert på utsorterte nye fraksjoner, eksempelvis PET skåler/brett. Dette er en del av "Design for Recycling«som EU foreslår. GPN har startet arbeidet i Norge
- I restavfallet etter sortering utgjør finstoff (<50mm) ca. 50% av vekten, dvs. 25% av innmatet mengde. Denne fraksjonen må siktes og behandles i biogassanlegg/komposteres. Utviklingsarbeider er nødvendig for å kunne utnytte resten til kompost. Første test fra RoAF viser godt gassutbytte.
- Brennbart restavfall fra gjenvinningsstasjonene må sorteres/ kontrolleres bedre for å øke andelen til materialgjenvinning.

Design for gjenvinning-arbeidet har startet

SJEKKLISTE FOR NY EMBALLASJE - negativ

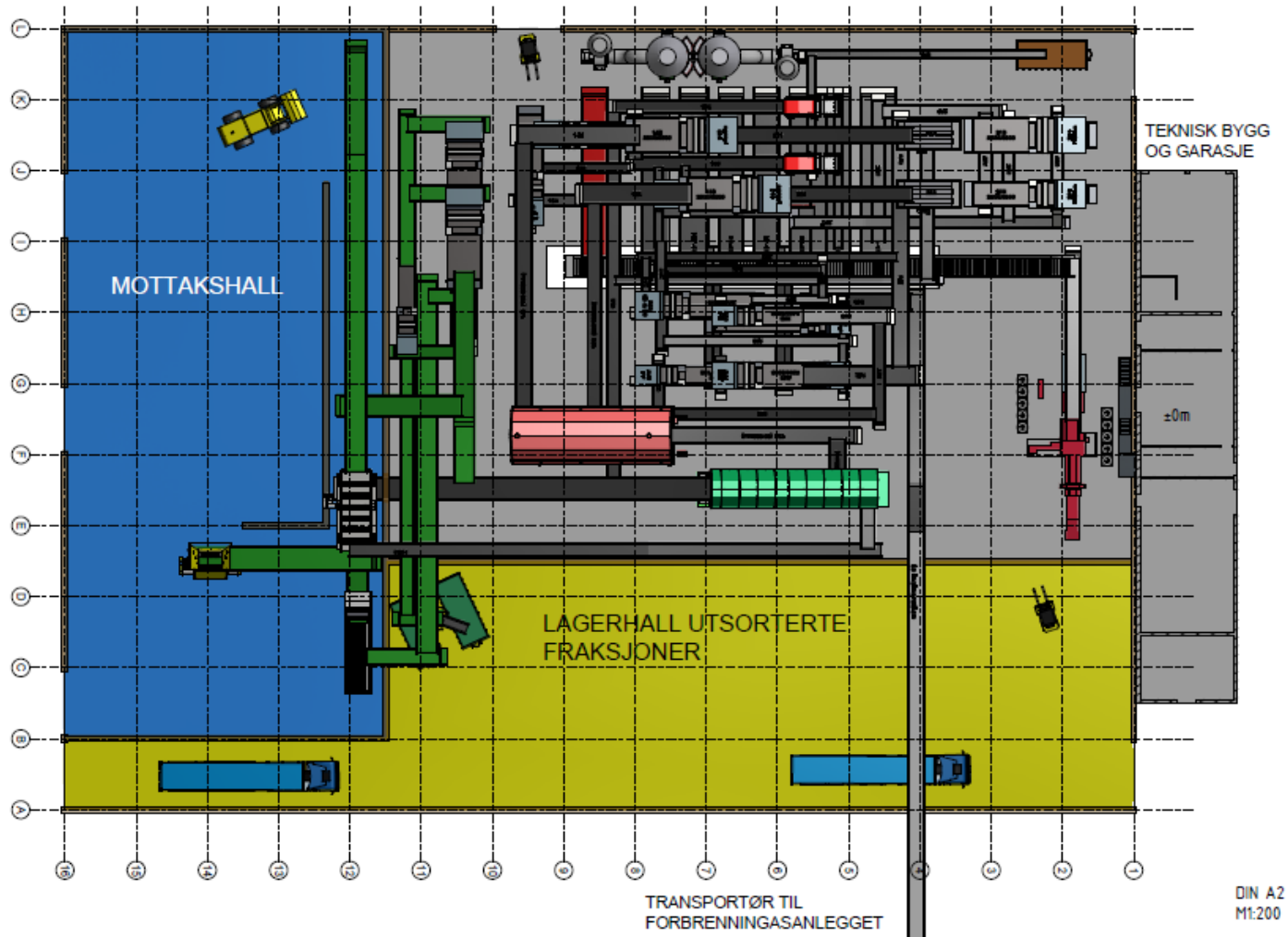
- ♦ Prøv å unngå:
  - Sort emballasje av fargen Carbon Black (etterspør andre sorte pigmenter)
  - Kraftig innfarget emballasje (lyse farger er bedre enn mørke)
  - Innfarget PET
  - Tilsetningsmaterialer (benytt så lite som mulig)
  - Laminater og kombinasjonsmaterialer
  - PS og nedbrytbar bioplast (f.eks. polylaktat og stivelsesbaserte materialer)
  - PVC
- ♦ Ved tvil:
  - Kontakt ROAF for diskusjon og event. testing på deres anlegg
- ♦ **NB! Husk at emballasjens viktigste oppgave er å redusere matsvinn!!**

bāma

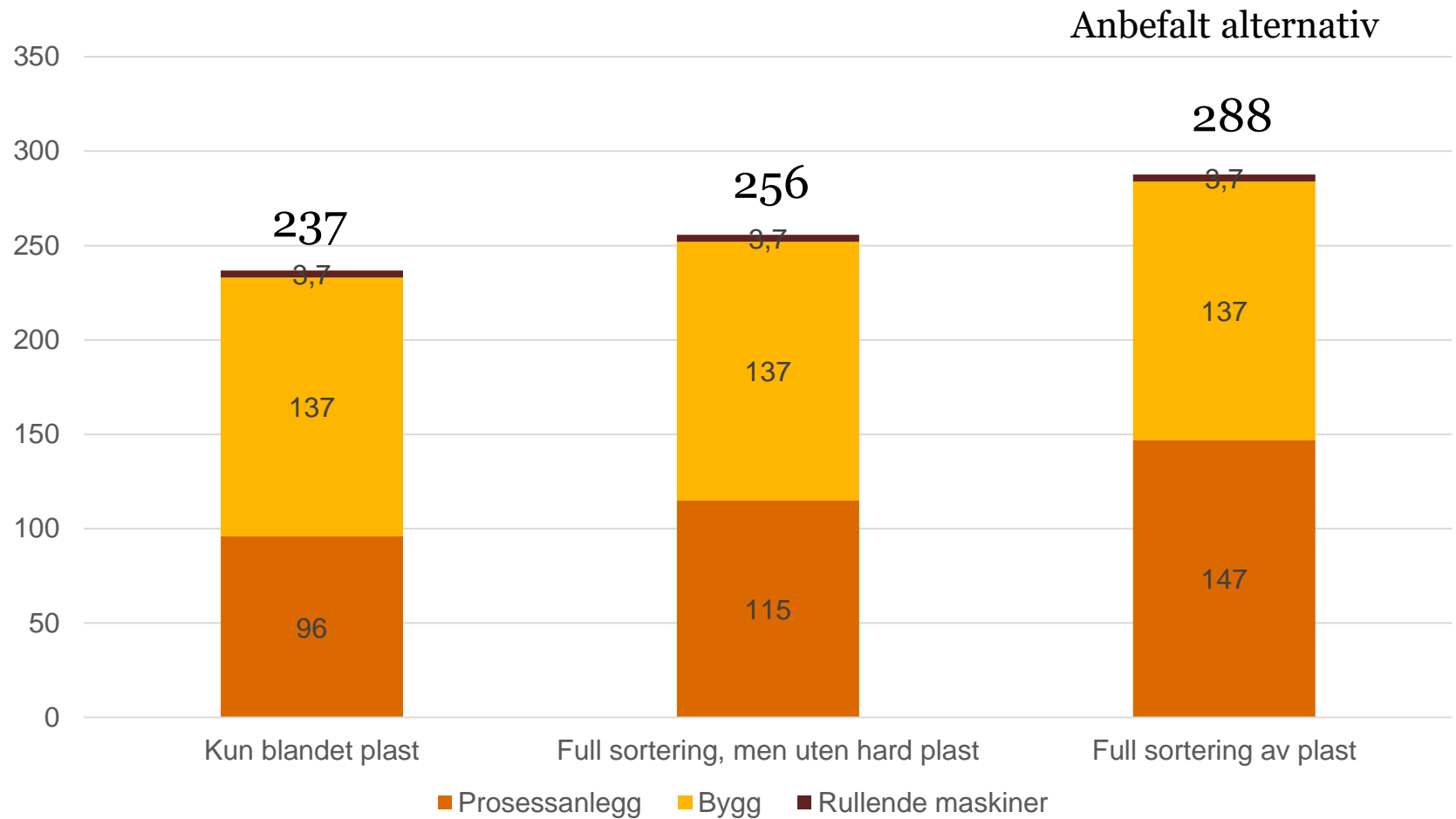
Ettersorteringsanlegg

Ettersorteringsanlegg plassert på FREVAR

Investering, millioner kroner

Avfallsmengder

SSB (folkemengde ved inngangen til 3 kvartal 2015)

2015	Innbyggere	Restavfall til forbrenning (henteordning)	Tonn/år				Kilo per innbygger/år				
			Utsortert papir og papp fra husholdningsavfallet	Utsortert plast fra husholdningsavfallet	Utsortert våtorganisk avfall fra husholdningsavfallet	Dimensjonerende, sum rest, plast og våtorg.	Restavfall til forbrenning	Utsortert papir og papp fra husholdningsavfallet	Utsortert plast fra husholdningsavfallet	Utsortert våtorganisk avfall fra husholdningsavfallet	Total restavfall til forbrenning, inkl. våt og plast
Fredrikstad kommune	78 615	19 404	4 846	290	-	19 694	246,8	61,6	3,7	-	250,5
Movar IKS	76 211	16 063	4 397	509	-	16 572	210,8	57,7	6,7	-	217,4
Moss	32 000	6 896	1 923	182	-	9 001	215,5	60,1	5,7	-	281,3
Råde	7 301	1 596	437	69	-	2 102	218,6	59,9	9,5	-	287,9
Rygge	15 319	3 246	857	54	-	4 157	211,9	55,9	3,5	-	271,4
Våler (Østf.)	5 147	970	285	46	-	1 301	188,5	55,4	8,9	-	252,8
Vestby	16 444	3 355	895	158	-	4 408	204,0	54,4	9,6	-	268,1
Sarpsborg kommune	54 464	12 724	2 637	175	-	12 899	232,2	48,4	3,2	-	236,8
Halden kommune	30 363	4 968	1 556	247	700	5 915	163,6	51,2	8,1	23,1	194,8
Delsum	239 653	53 159	13 436	1 221	700	55 080	221,8	56,1	5,1	2,9	229,8
IØR	50 969	8 169	2 289	371	1 731	10 271	160,3	44,9	7,3	34,0	201,5
Total	290 622	61 328	15 725	1 592	2 431	65 351	211,0	54,1	5,5		224,9

Inntekter og kostnader, i år 2021 uten IØR

(alle tall i tusen kroner)

Inntekter		Kostnader	
Tilskudd plast GPN	6 024	Kostnad forbrenning rest	14 539
Salg PE folie	341	Kostnad matavfall til biogass	10 193
Salg annen plast	568	Kapitalkostnader	19 918
Salg blandet papir	610	Bemanningskostnader	6 408
Salg magnetisk metall	988	Andre driftskostnader	12 605
Salg ikke magnetisk metall	1 980	SUM KOSTNADER	63 663
Totalt salg av utsorterte fraksjoner	10 511		
Forbrenningskostnader dagens løsning *)	27 907	ÅRSRESULTAT	257
Ekstra inntekter ettersorteringsanlegg **)	19 898		
Ekstra inntekter for informasjon ny løsning ***)	5 604		
Sum inntekter fra kommunene	53 409		
SUM INNTEKTER	63 920		

(*) Summen av samarbeidskommunenens utgifter til forbrenning i dag

(**) Ekstra kostnader for kommunene for å dekke inn sorteringskostnadene

(***) Ekstra kostnader for informasjon til innbyggerne om ny ordning

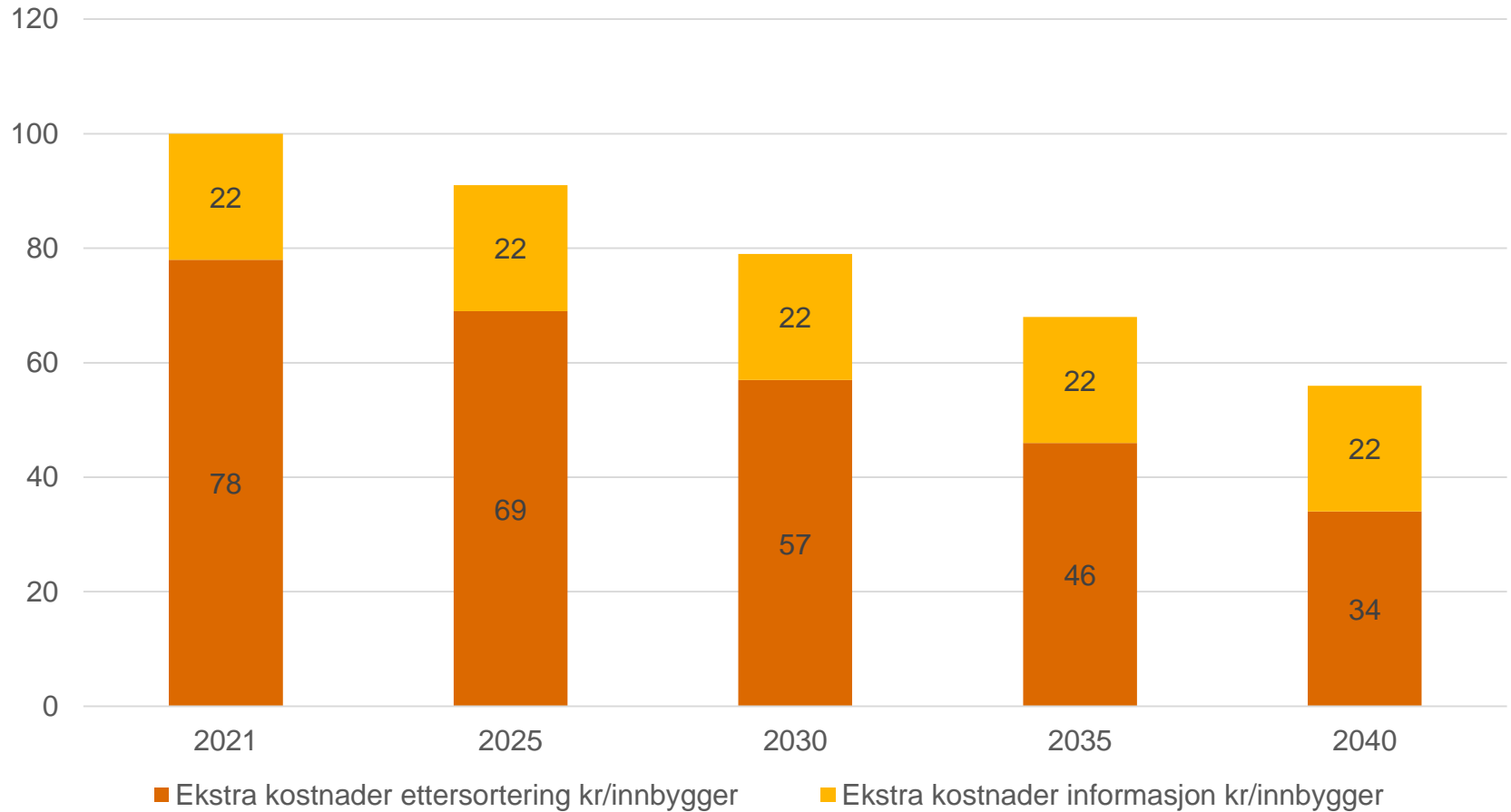
Inntekter og kostnader, i år 2021 inkl. IØR

(alle tall i tusen kroner)

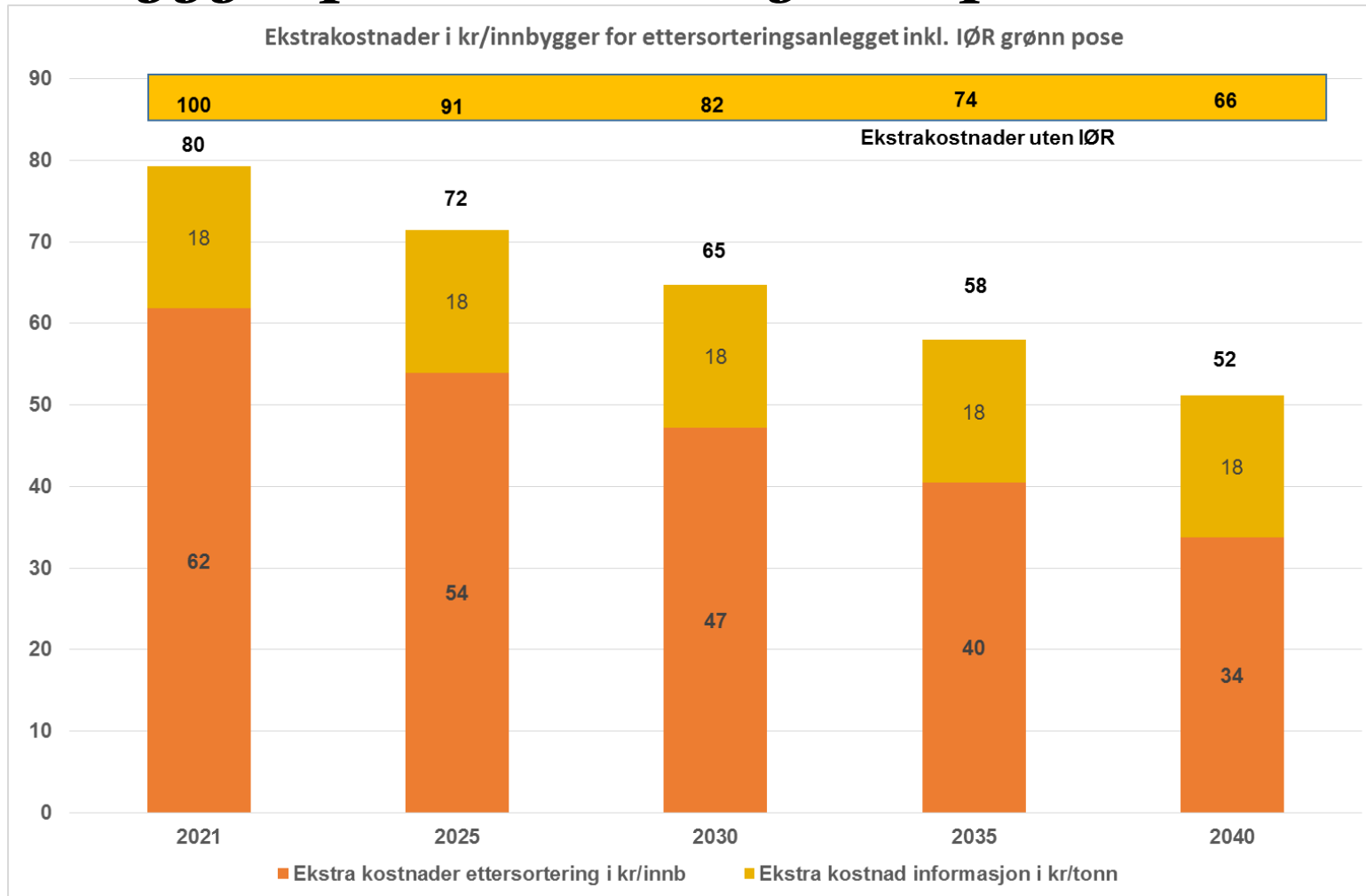
Driftsinntekter i 1000 kr	2021
Tonn pr. år	69 273
Tilskudd plast GPN	7 137
Salg PE folie	413
Salg HDPE	693
Salg PP	1 044
Salg PET flasker	-24
Salg PET skåler	-117
Salg blandet plast	-972
Salg blandet papir	886
Salg magnetisk metall	1 196
Salg ikke magnetisk metall	2 396
Totalt salg av utsorterte fraksjoner	12 651
Forbrenningskostnader dagens løsning	32 764
Ekstra inntekter ettersorteringsanlegg	19 050
Ekstra inntekter til informasjon ny løsning	5 391
Sum inntekter fra kommunene	57 206
Totale inntekter	69 856
Totale inntekter uten IØR	63 920

Driftskostnader i 1000 kr	2021
Forbrenningskostnader rest	-16 834
Kostnader levering til biogassanlegg	-12 336
Sum varekostnader	-29 170
Kapitalkostnader	-19 918
Bemanningskostnader	-7 420
Elkostnader drift	-1 614
Oppvarmingskostnader	-440
Drift rullende maskineri	-471
Vedlikeholdskostnader maskineri	-1 811
Vedlikeholdskostnader bygg	-687
Trådkostnader presse	-269
Andre driftskostnader	-443
Informasjonskampanjer	-5 391
Adm. kostnader	-2 078
Sum driftskostnader	-20 624
Totale kostnader	-69 712
Resultat , selvkost i 1000 kr	144
Totale kostnader uten IØR	-63 663
Årsresultat , selvkost	257

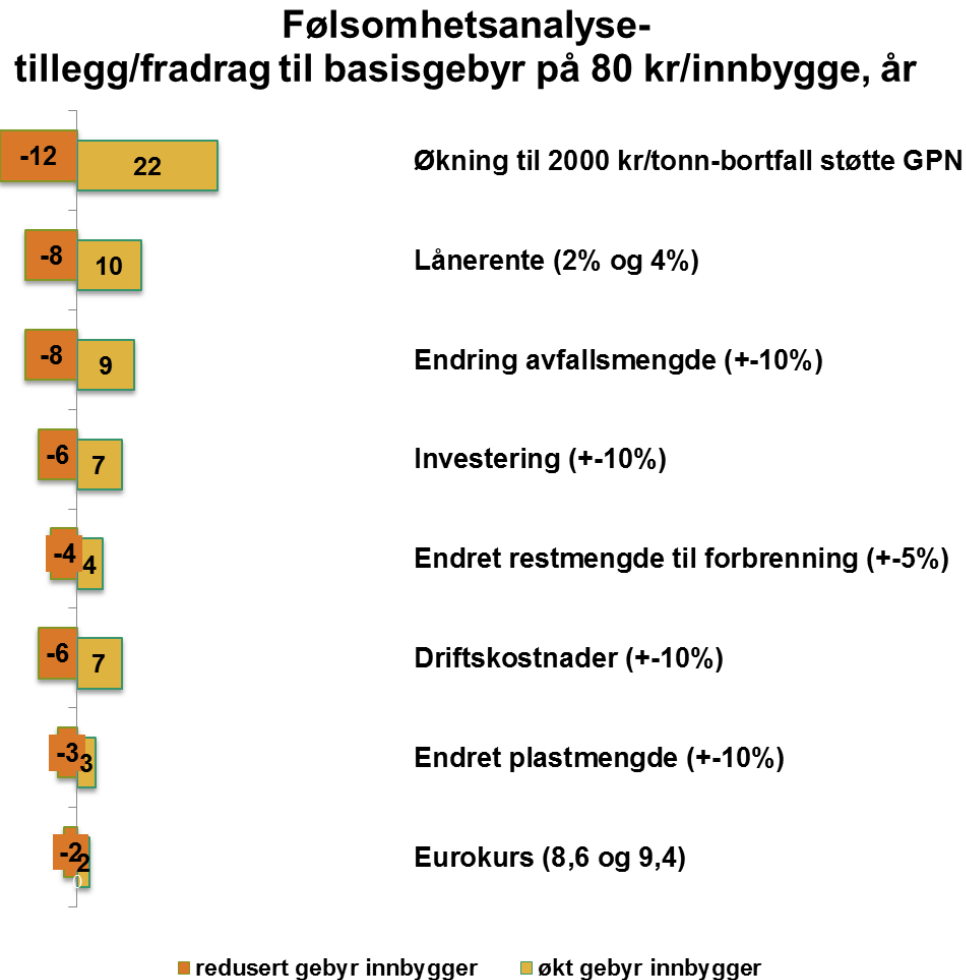
Ekstrakostnader for ettersortering, kr pr innbygger pr år-opprinnelig løsning uten IØR

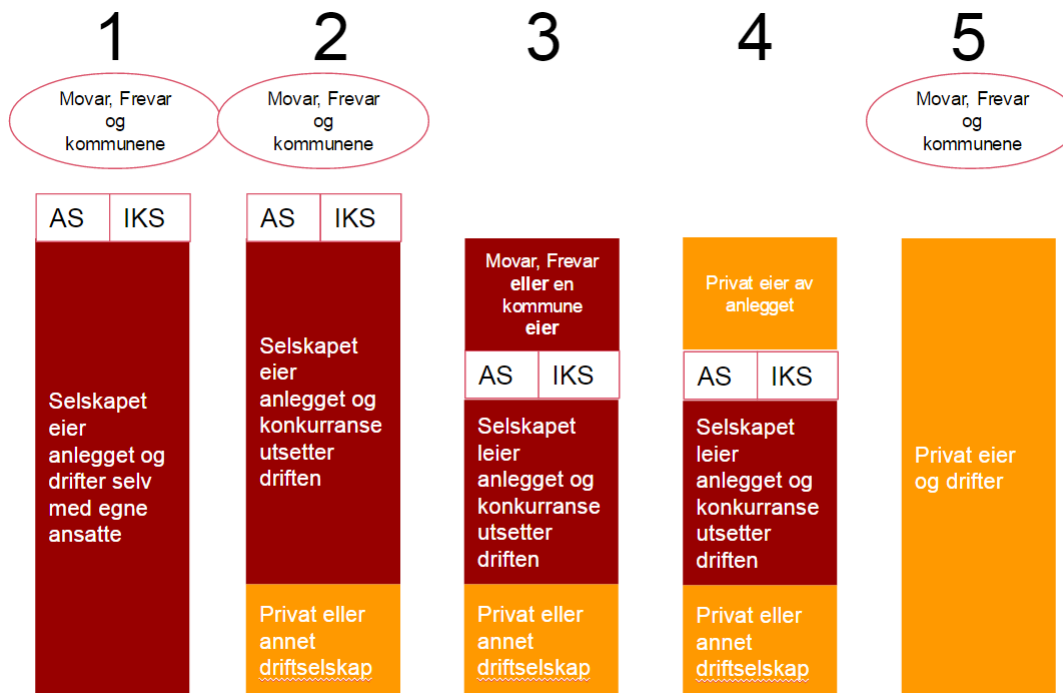
Ekstrakostnader for ettersortering, kr pr innbygger pr år-med IØR grønn pose

Følsomhetsanalyse, endringer fra 100 kroner pr innbygger som basis

Alternative organiseringer

Foreslår alternativ 1, organisert som IKS:

- Gir rimeligere finansiering med kommunalt ansvar og garanti
- Sikrer god, politisk kontroll
- Ivaretar et langsiktig perspektiv i forhold til fremtidige behov og krav

Lokalisering

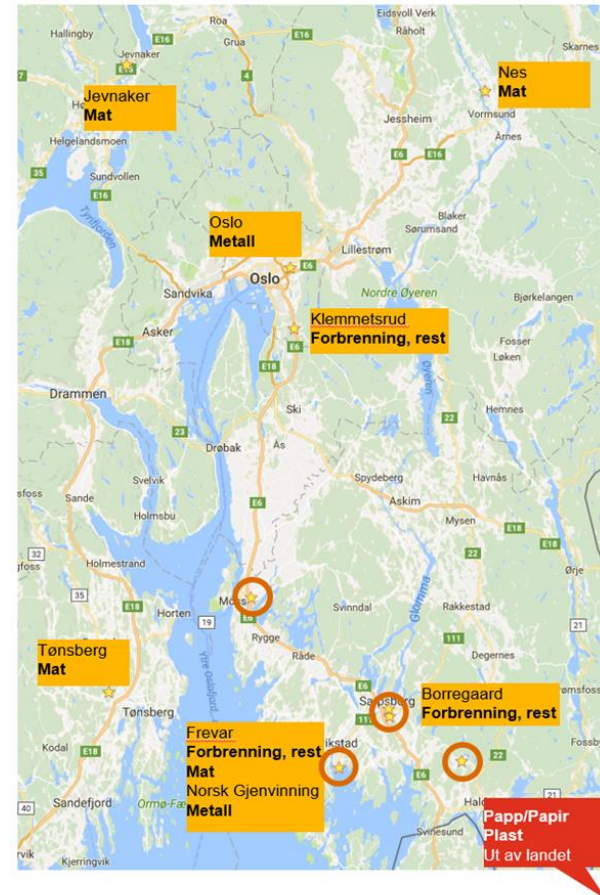
Lokalisering	Kortest	Lengst	Snitt	Avvik i forhold til laveste snitt
Solgård	3 364 670	4 296 241	3 830 455	42 %
Frevar	976 945	4 402 017	2 689 481	0 %
Gatedalen	1 399 003	4 228 934	2 813 968	5 %
Rokke	2 797 870	5 769 463	4 283 666	59 %

Tonn kilometer

Scenario	Matavfall	Metaller	Forbrenning
Kortest	Frevar	Norsk gjenvinning Fredrikstad	Frevar
Lengst	HRA, Jevnaker	Norsk gjenvinning Oslo	Klemmetsrud

Ettersom håndtering av fraksjoner etter sortering må konkurransesettes, har vi simulert to scenarier: Kortest vei til vinner, lengst vei til vinner.

I begge tilfeller har vi forutsatt at Fredrikstads andel av fraksjonene håndteres hos Frevar.

Risikoanalyse

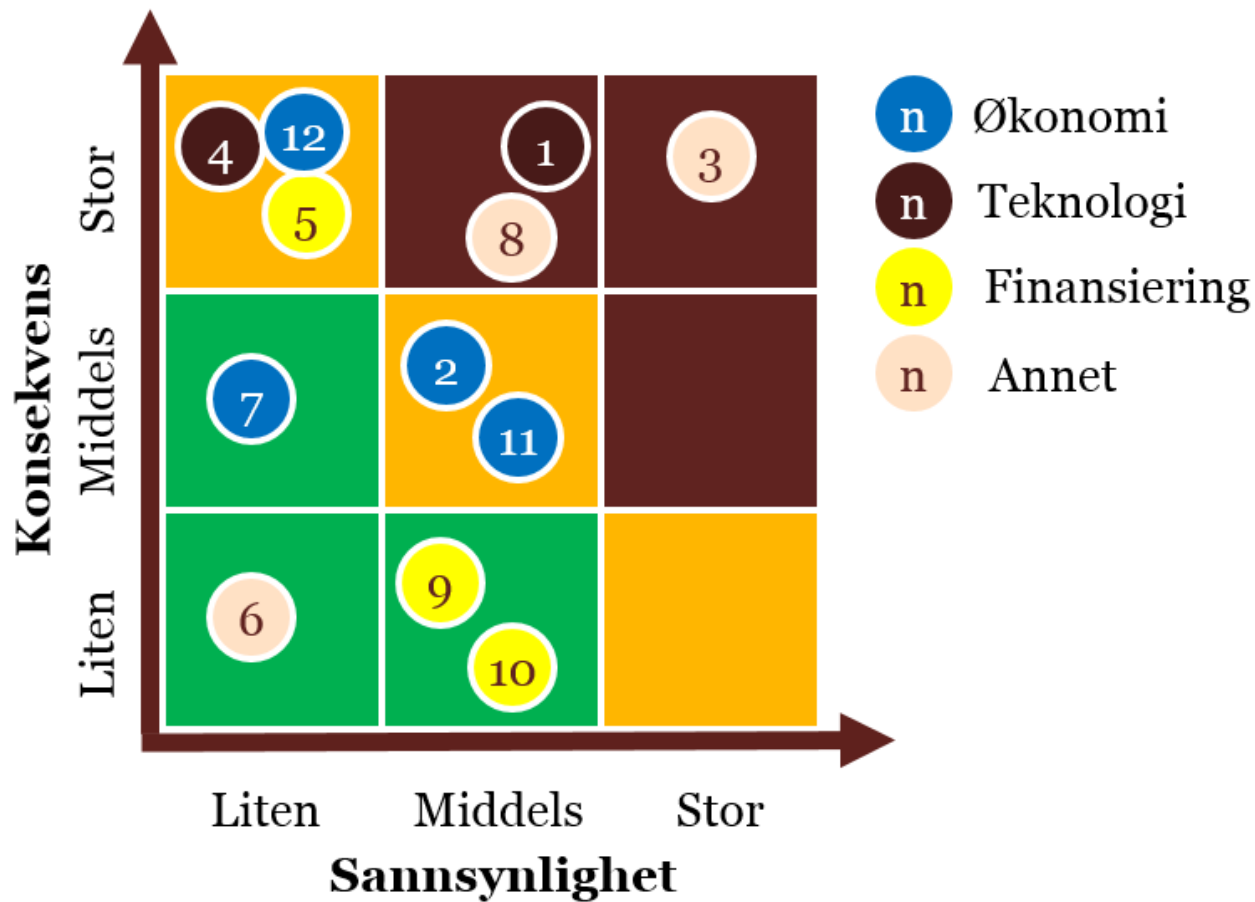
Nr	Risikobeskrivelse	T	S	K	Mulig tiltak
1	Redusert sorteringsgrad på grunn av restavfallet fra husholdningenes beskaffenhet.	T	M	S	Gjennomføre plukkanalyser og sammenligne avfallet fra disse kommunene i forhold til avfallet fra kommunene på Roaf-anlegget.
2	Budsjettoverskridelser i byggeprosjektet på grunn av uforutsette, tekniske forhold.	Ø	M	M	Inngå avtaler med leverandørene som sikrer at ikke kommunene sitter med all risiko for uforutsette hendelser.
3	Vi klarer ikke å presentere renovasjonsløsningen som anlegget representerer godt nok for innbyggerne slik at de ikke bruker anlegget godt nok.	A	S	S	Informere og kommunisere. Sette av midler og ressurser tilstrekkelig til dette.
4	Dårligere sorteringsgrad i forhold til det som er forutsatt på grunn av mangler i teknologi eller anlegg.	T	L	S	Få kravene til sorteringsgrad med i avtalen med leverandøren, slik at denne vil ha ansvaret for at sorteringsgraden nås, gitt definert kvalitet på innkommende avfall.
5	Får ikke finansiering av anlegget på grunn av manglende godkjenning fra fylkesmannen.	F	L	S	Søke godkjenning før det påløper betydelige kostnader.
6	Manglende tilgang på kompetanse til å drifte en slikt anlegg	A	L	L	Utforme stillingsannonse og rekruttere mot erfarne kandidater fra prosessindustri.
7	Driftskostnadene overstiger estimatene og renovasjonsgebyrene øker mer enn estimert.	Ø	L	M	Sørge for at forhold knyttet til driftsstabilitet og vedlikehold er inkludert i avtalen med leverandørene.
8	Manglende enighet om lokalisering.	A	M	S	
9	Budsjettoverskridelser på grunn av utvikling i valuta for den delen av anlegget som kjøpes utenfor Norge.	F	M	L	Gjennomføre sikringstiltak som beskrevet i eget kapittel.
10	Budsjettoverskridelser på grunn av økning av renten i forhold til det som er forutsatt.	F	M	L	Gjennomføre sikringstiltak som beskrevet i eget kapittel.
11	Reduserte inntekter på grunn av utviklingen i prisene for utsorterte fraksjoner.	Ø	M	M	Budsjettere konservativt på inntektssiden, med god margin i forhold til prognostisert utvikling.
12	Bortfall eller vesentlig reduksjon av støtten fra Grønt Punkt Norge (GPN)	Ø	L	S	Forhandlinger mellom Avfall Norge og GPN er pågående. Når resultatet er ferdig, må de økonomiske beregningene gjøres på nytt før beslutning.

T = Risikotype: Ø = Økonomisk, T = Teknologisk, F = Finansiering, A = Annet

S = Sannsynlighet: Liten (L), Middels (M) og Stor (S)

K = Konsekvens: Liten (L), Middels (M) og Stor (S)

Risikoanalyse

REPRESENTANTSKAPET FOR MOVAR IKS

REFERATLISTE TIL MØTE NR. 3

26. september 2017

	<u>Ref.nr.:</u>	
*	5/2107	MOVAR IKS – PROTOKOLL FRA STYREMØTE NR. 4/2016, 22.06.2017
*	6/2017	MOVAR IKS – PROTOKOLL FRA STYREMØTE NR. 5/2017, 31.08.2017
*		er trykt vedlegg.

Torsdag 22. juni 2017 holdt styret for MOVAR IKS møte i møterommet på Moss Brannstasjon - Tykkemyr.

8 medlemmer til stede av 8:

Av medlemmene møtte:

Ketil Reed Aasgaard, leder
Nils-Anders Søyland, nestleder
Aud Helen Wernberg Øyen
Hege Solberg Sandtrø
Katrine Kerr Gammelsrød
Steinar Roos

Av varamedlemmene møtte:

Ronald Thorvaldsen
Cathrine Danielsen

Forfall medlemmer:

Tore Fredriksen
Per-Christian Rasmussen

Dessuten møtte:

Johnny Sundby, MOVAR IKS
Bjørn Amundsen, 1. varamedlem styret MOVAR
Rune Larsen, MOVAR/MIB
Kaj-Werner Grimen, MOVAR IKS
Jon Jerry Tveter, MOVAR IKS

Det var ingen innvendinger til innkallingen eller til sakslisten.

Protokollen fra forrige møte ble enstemmig godkjent.

STYRESAK NR. 10/2017

FREMTIDIGE AVLØPSLØSNINGER

Direktørens forslag til vedtak:

Styret gir sin tilslutning til at administrasjonen:

- gir Fylkesmannen en formell tilbakemelding om at MOVAR IKS har til hensikt å legge ned Kambo RA og overføre avløpsvannet til Fuglevik RA i fremtiden (jfr. økonomiplan 2017-2020).
- søker Fylkesmannen om utsettelse av sekundærrensekravet for «nye» Fuglevik RA til inntil 2025.
- Søker å inngå avtale(r) om ekstern behandling av slam fra Kambo RA slik at langtidslagring i egenregi kan unngås frem til det er etablert løsninger og tilstrekkelig slambehandlingskapasitet på Fuglevik RA.

Behandling:

Adm. direktør orienterte om tidsfrister fra Fylkesmannen for pålagte endringer, samt om valg av ulike tekniske løsninger for å oppfylle disse kravene.

Votering:

Det ble votert over innstilling, som ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Som innstilt.

O-SAK NR. 13/2017

DIREKTØRENS ORIENTERING

Adm. direktør oppdaterte styret på aktuelle prosesser og hendelser i selskapet.

Presentasjonen vedlegges protokollen.

O-SAK NR. 14/2017

STATUSRAPPORT ØKONOMI OG LIKVIDITET

Økonomi- og adm.sjef presenterte regnskap og likviditet pr. 31.05.17 kontra budsjett.

Presentasjonen vedlegges protokollen.

O-SAK NR. 15/2017

AVSLUTNING AV PROSJEKT 104 – ADM/IT – NY SERVER (UTSKIFTING)**Direktørens forslag til vedtak:**

Saken tas til orientering.

Behandling:

Det var ikke spørsmål til saken utover det som fremkom i saksutredningen.

Votering:

Innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

O-SAK NR. 16/2017

**REGNSKAPSMESSIG AVSLUTNING AV PROSJEKT 235 – ANSKAFFELSE AV VANNTANK MED HENGER
VED VANSJØ VANNVERK****Direktørens forslag til vedtak:**

Saken tas til orientering.

Behandling:

Det var ikke spørsmål til saken utover det som fremkom i saksutredningen.

Votering:

Innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

O-SAK NR. 17/2017

REGNSKAPSMESSIG AVSLUTNING AV PROSJEKT 531 – ADGANSKONTROLL, VIDEOOVERÅKNING OG INNGJERDING AV OMRÅDER

Direktørens forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Behandling:

Det var ikke spørsmål til saken utover det som fremkom i saksutredningen.

Votering:

Innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

O-SAK NR. 18/2017

REGNSKAPSMESSIG AVSLUTNING AV PROSJEKT 554 – HUSHOLDNINGSRENOVASJON – CONTAINERE OG OPPSAMLINGSUTSTYR

Direktørens forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Behandling:

Det var ikke spørsmål til saken utover det som fremkom i saksutredningen.

Votering:

Innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

O-SAK NR. 19/2017

REGNSKAPSMESSIG AVSLUTNING AV PROSJEKT 556 – UTREDNING OM INNSAMLING AV MATVFALL OG ETABLERING AV BIOGASSANLEGG

Direktørens forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Behandling:

Det var ikke spørsmål til saken utover det som fremkom i saksutredningen.

Votering:

Innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

O-SAK NR. 20/2017

AVSLUTNING AV PROSJEKT 617 – MIB – SIKRING AV EIENDOM MOSS BRANNSTASJON

Direktørens forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Behandling:

Det var ikke spørsmål til saken utover det som fremkom i saksutredningen.

Votering:

Innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

O-SAK NR. 21/2017

AVSLUTNING AV PROSJEKT 671 – MIB – UTSKIFTING AV BEREDSKAPSTILHENGER

Direktørens forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Behandling:

Det var ikke spørsmål til saken utover det som fremkom i saksutredningen.

Votering:

Innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

EVENTUELT

- Spørsmål fra ansattes representanter til styreleder.

Saken gjaldt styreleders håndtering av forespørsel fra daglig leder om eventuelt styrelederverv i et IKS. Spesifikk mailkorrespondanse mellom administrasjon og styret om adm. direktørs tilleggsverv ble gjennomgått. Det var avdekket at ordlyden i arbeidsavtalen og arbeidsinstruksen for Adm. direktør ikke var sammenfallende, og styretes leder foreslo derfor at man sørger for at disse to avtalene gjennomgås og koordineres slik at formalgrunnlaget er entydig.

Formalia og praksis i forbindelse med generell møtegjennomføring og saksbehandling ble diskutert.

Mer var ikke til behandling og møtet ble hevet kl. 10:00.

Etter møtet var det omvisning på brannstasjonen og demonstrasjon av forskjellig materiell, hvor deler av styret deltok.

Ketil Reed Aasgaard
Leder

Nils-Anders Søyland

Aud Helen Wernberg Øyen

Hege Solberg Sandtrø

Katrine Kerr Gammelsrød

Steinar Roos

Ronald Thorvaldsen

Cathrine Danielsen

Direktørens orientering

22.6.2017

Vann og avløp

Renovasjon

Brann & redning

Status styresaker:

Saksnr.:	Sak:	Vedtak (forkortet):	Status:	Ansv./frist:
S-sak 7/2015 Rep.skapsak 4/2015 S-sak 17/2015 R-sak 2/17	Utredning av kildesortering av matavfall i Mosseregionen. Ettersorteringsanlegg i Østfold	MOVAR inngår intensjonsavtalen og oppnevner 2 medlemmer til styringsgruppen.	Rep.skapet har vedtatt å inngå intensjonsavtale. Inger-Lise Skartlien og Tom Anders Ludvigsen er MOVARs representanter i styringsgruppen.	
S-sak 12/15	Vestby gjenvinningsstasjon – Vurdering	Dialog med Vestby kommune for å finne løsninger som totalt sett er bedre enn dagens.	Følges opp, men er litt nedprioritert pga kapasitet.	2017.
S-sak 1,2,4, 8 og 12/16 Rep.skapsak	Valg av medlemmer til klagenemnd, og organisering av klagenemnd i MOVAR.	Eierne oppfordres til å vedta at rep.skapet oppnevner nemnden for å sikre nødvendig uavhengighet.	Siste kommune behandler saken 4.5. (Våler). Rep.skapets valgkomite igangsetter sitt arbeid. Det forventes et ekstraordinært rep.skapsmøte i juni.	Rep.skapet juni 2017
S-sak 8/16	Kjøp av tilleggsareal Solgård avfallsplass	Kjøp av areal for 15 mill., forutsatt at området reguleres.	Arbeid med reguleringsplan iverksatt.	AD juni 2017
S-sak 8/17	Etablering av ny vannledning nordover	Administrasjonen planlegger videre, og innarbeider ny kostnadskalkyle i budsjett	Grunneiermøter gjennomført. Trase oppdateres for ny kostnadskalkyle.	ADM sept. 2017
S-sak 9/17	ROS-analyse reservekraft Vansjø Vannverk	Administrasjonen utreder mulighetene for alternative strømforsyning basert på reservekraft	Innarbeides i budsjettprosess 2018-2021	ADM Sept. 2017

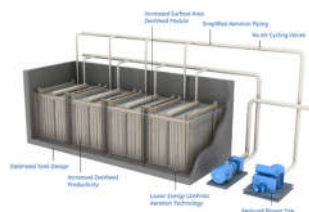
Administrasjon:

- Gjennomfører intervjuer med kandidater til HR-/kommunikasjonssjef stillingen. 3 kandidater til sluttintervju på fredag.
- Budsjettprosess 2018 i gang. Sektorene leverer budsjettgrunnlag før ferien. Budsjettmøter med kommunene/rådmennene avtales fra medio september.
- Representantskapet har vedtatt klagenemnd, bestående av:
  - Gretha Kant, Moss
  - Anita Veum Sandtrø, Rygge
  - Per Otto Voldhuset, Råde
  - Bente Antonsen, Vestby
  - Fredrik Bjerketvedt, Våler
 Disse vil bli innkalt for snarlig behandling av innkommende klagesaker.

Vann og Avløp:

- Prosjekt vannledning nord krever mye tid, men grunneiermøtene har gått greit, og vi har fått tillatelse til å starte grunnundersøkelser.
- Utredning av fremtidig teknologi for avløpsbehandling er gjennomført, med utredninger fra Sintef, Envidan og HIAS/Krüger Kaldnes. Til uken gjennomføres et internt møte om veien videre.

Renovasjon:

- Utarbeider notat angående Vestby gjenvinningsstasjon som skal drøftes med kommunen.
- Interreg-prosjekt og støtte fra Miljø direktoratet -> Båtvrak og strandrydding.
- Kjøp av tomt på SAP-> Førstegangsbehandling gj.ført i tråd med inngått avtale. Ferdig regulering forventes gjennomført 1. oktober.
- Avholdt oppstartseminar og første møte med styringsgruppen for etablering av et ettersorteringsanlegg i Østfold.

Gratis levering av fritidsbåter for private husholdninger

I perioden juni – september er det gratis å levere fritidsbåter ved Solgrø Avfallsplass for private husholdninger.

Båtene må være fri for tekstiler, trevirke, EE-avfall (f.eks. ledninger, lamper, kjøleskap, instrumenter osv.) og farlig avfall som olje, drivstoff, gassbeholdere osv.

Dersom du vet om en eierløs båt eller et eierløst båtvrak som bør fjernes vennligst ta kontakt med kommunen der båten ligger. Kommunene vil foreta en vurdering om det er ønskelig eller mulig å fjerne båten/båtvrak.

Moss kommune v/ [Sidsa Rothan](#) / Mobil 400 21 011
 Rygge kommune v/ [Beate Andersen](#) / Mobil 901 51 656
 Råde kommune v/ [Arvid Stoo](#) / Mobil 971 96 830
 Vestby kommune v/ [Svend Skærå](#) / Mobil 474 69 011
 Våler kommune v/ [Erik Nilsen](#) / Mobil 979 69 001

For mer informasjon om levering av båter se: www.movar.no

MIB:

- ASKO-brannen har så langt generert kostnader på drøye 500 000,-. Ingen av brannvesenene som bisto har krevd dekning av kostnader. MIB har mottatt skryt for fagrapporten som ble utarbeidet etter brannen fra DSB.
- Avholdt oppstartsmøte mhp reguleringsprosess for tomt i Vestby, men møter utfordringer knyttet til de ønskede arealene (landbruksarealer). Jobber med alternativs vurdering sammen med Rambøll, men ser at dette kan ta lenger tid enn ønsket, med økte kostnader som mulig resultat.
- I forhold til Rygge er vi i dialog med Forsvaret om et samarbeid knyttet til deres stasjon, og med mulighet for automatisk bom med utkjøring direkte på flyplassveien. Alternativt virker det som om vi må lokaliseres utenfor stasjonen.
- Rep.skapet vedtok ny selskapsavtalen for 110-sentralen, men ønsket at rep.skapet og styret instrueres til å minimere kostnadene for tjenesten.

Regnskap pr. 31.05.2017

Rapportering på avvik mellom regnskap og budsjett.	Adm. & Tekn.	Vann & Avløp	Reno	MIB	Regnskap 31.05.17 (Estimat)	Budsjett 31.05.17
Omsetning	●	● ●	●	●	121 768	127 340
Varekjøp	●	● ●	●	●	37 691	38 360
Personal	●	● ●	●	●	41 930	44 604
Driftskostnader	●	● ●	●	●	28 246	28 808
Avskrivninger	●	● ●	●	●	12 950	13 120
Renter	●	● ●	●	●	2 155	3 238
Resultat	●	● ●	●	●	- 1 205	- 789

	Pr. 31.05.17	Pr. 31.12.16
Innestående på bank (Inklusive skattetrekksmidler, eks etterbruksfond)	44 733	36 657
Kortsiktige fordringer	19 030	22 200
Påløpt prosjektkostnader i forhold til opptatt byggelån.	2 775	0
SUM	66 538	58 857
Kortsiktig gjeld , inkl. leverandører, FP og off. avg.	39 847	29 857
Arbeidskapital	26 691	29 000

Fritidsrenovasjon 2017 utfakturert for hele sesongen (påske til oktober), mens kostnadene løper suksessivt frem til senhøsten.

I løpet av sommeren 2017: Innhente lånetilbud på prosjekt Vannledning Nordover. Opprinnelig vedtatt med NOK 95 millioner, men sannsynlig økning til 135 millioner i kommende budsjett.

Selvkostfondene er pr. 01.01.17 på kr. 26 541' (ned fra 36 901' ved forrige årsskifte.)

Torsdag 31. august 2017 holdt styret for MOVAR IKS møte i møterommet i MOVARs administrasjons lokaler – Huggenes.

8 medlemmer til stede av 8:

Av medlemmene møtte:

Ketil Reed Aasgaard, leder
Nils-Anders Søyland, nestleder
Hege Solberg Sandtrø
Katrine Kerr Gammelsrød
Steinar Roos
Tore Fredriksen
Per-Christian Rasmussen

Av varamedlemmene møtte:

Bjørn Amundsen

Forfall medlemmer:

Aud Helen Wernberg Øyen

Dessuten møtte:

Inger-Lise Skartlien, leder representantskapet
Johnny Sundby, MOVAR IKS
Rune Larsen, MOVAR/MIB
Kaj-Werner Grimen, MOVAR IKS
Jon Jerry Tveter, MOVAR IKS

Det var ingen innvendinger til innkallingen eller til saklisten.

Protokollen fra forrige møte ble enstemmig godkjent.

O-SAK NR. 22/2017

DIREKTØRENS ORIENTERING MED HOVEDFOKUS BUDSJETT 2018

Adm. direktør oppdaterte styret på aktuelle prosesser og hendelser i selskapet. Deretter ble administrasjonens arbeid, og forutsetningene som er lagt til grunn for budsjettet 2018, gjennomgått. Momenter som ble diskutert for de ulike sektorene var bl.a. lønns- og prisvekst, rente- og pensjonskostnader, bemanning, mengder, investeringer.

Presentasjonen vedlegges protokollen.

O-SAK NR. 23/2017

REGNSKAPSRAPPORT OG PROGNOSE

Adm. direktør presenterte status pr. 31.07.17 og prognose for 2017 på de ulike områdene. Presentasjonen vedlegges protokollen.

O-SAK NR. 24/2017

RAPPORT TIL DSB ANGÅENDE ASKO-BRANNEN 7. – 14. APRIL 2017

Direktørens forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Behandling:

Brannsjef besvarte spørsmål fra styret om økonomiske og forsikringsmessige forhold knyttet til brann.

Votering:

Innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

O-SAK NR. 25/2017

TILSYN FRA ARBEIDSTILSYNET – BRANN OG REDNING

Direktørens forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Behandling:

Brannsjef besvarte spørsmål fra styret bl.a. om forhold knyttet til prosjekt «Renere arbeidsplass» og yrkessykdom.

Votering:

Innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

O-SAK NR. 26/2017

RENOVASJONSSEKTOREN – BEREDSKAPSØVELSE VÅREN 2017

Direktørens forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Behandling:

Styret påpekte at øvelsen avdekket svakheter med planverket. Adm. direktør informerte om at revisjon av dette var igangsatt. Dessuten ble temaet for øvelsen diskutert, da valgt hendelse strakk seg over en tidsperiode noe som gjorde tidslinjen i øvelsen krevende. Ved neste øvelse bør man velge et tema med et raskere hendelsesforløp.

Votering:

Innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

O-SAK NR. 27/2017

AVSLUTNING PROSJEKT 544 – OPPGRADERING AV OVERFØRINGSANLEGG - SIGEVANN

Direktørens forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Behandling:

Det var ikke spørsmål til saken utover det som fremkom i saksutredningen.

Votering:

Innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

Mer var ikke til behandling og møtet ble hevet kl. 10:35.

Ketil Reed Aasgaard
Leder

Nils-Anders Søyland

Bjørn Amundsen

Hege Solberg Sandtrø

Katrine Kerr Gammelsrød

Steinar Roos

Tore Fredriksen

Per-Christian Rasmussen

MOVAR®
Fremtidsrettede løsninger i miljøets og samfunnets tjeneste

Direktørens orientering +
orientering om
budsjettprosessen i MOVAR

25.8.2016

Vann og avløp

Renovasjon

Brann & redning

Status styresaker:

Nummer	Tittel	Oppsummert vedtak	Status	Ansvar/frist
S-sak 12/15	Vestby gjenvinningsstasjon – Vurdering	Dialog med Vestby kommune for å finne løsninger som totalt sett er bedre enn dagens.	Notat utarbeidet, som presenteres Vestby kommune.	2017.
S-sak 8/16	Kjøp av tilleggsareal Solgård avfallsplass	Kjøp av areal for 15 mill., forutsatt at området reguleres.	Reguleringsplan forventes behandlet i/a oktober.	ADM 2017
S-sak 8/17	Etablering av ny vannledning nordover	Administrasjonen planlegger videre, og innarbeider ny kostnadskalkyle i budsjett	Grunneiermøter gjennomført. Trase oppdateres for ny kostnadskalkyle. Ny kalkyle lagt inn i budsjettet. Kjøres reguleringsplan på Traseén.	ADM sept. 2017
S-sak 9/17	ROS-analyse reservekraft Vansjø Vannverk	Administrasjonen utreder mulighetene for alternative strømforsyning basert på reservekraft	Innarbeides i budsjettprosess 2018-2021.	~~ADM Sept. 2017~~ Prosjektet flyttes til 2019 pga kapasitet, men data som grunnlag for prosjektet fremskaffes i/a 2018.
S-sak 10/17	Fremtidig avløpsløsninger	Søke utsettelse/harmonisering av krav FRA/KRA. KRA overføres til FRA. Søke å finne løsninger på slam.	Søknad under utarbeidelse. Vurderer alternativer for Kambo-slammet	ADM Høst 2017

Direktørens orientering (i kortversjon)

- Både før og etter ferien har et hovedfokus vært budsjettet.
  - Alle områder er involvert i arbeidet.
  - I etterkant av styremøte vil AD og Økonomisjef avholde årlig møter med eierkommunene.
- Nyansettelser:
  - Frank Lunde – Ny leder for Teknisk avdeling, som får ansvar for implementering av elektronisk FDV-system i MOVAR (Forvaltning, drift og vedlikehold).
  - Rolf-Ivar Buerengen – Ny HR/-kommunikasjonssjef i MOVAR (kommer fra tilsvarende stilling i SemPro AS).
- Tomtekjøp:
  - Reguleringsprosessen i Moss fortsetter, og forventes avsluttet i oktober.
  - Det var ingen interesse for salg av nabotomten (tilknyttet Torbjørnrød gård) til LNF-pris.

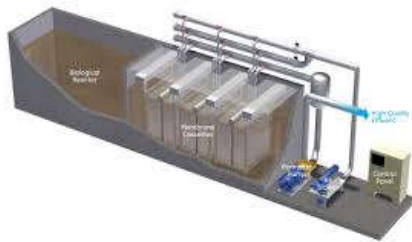
Direktørens orientering (i kortversjon)

- Styringsgruppen i ettersorteringsprosjektet hadde møte og befaring på ROAF sitt anlegg 15.8.
- I tillegg til befaring og deling av nyttig info fra ROAF, behandlet styringsgruppen utkast til selskapsavtale for «ØAS IKS – Østfold avfallssortering IKS».
- Rakkestad kommune og Hvaler kommune har også tatt interesse for prosjektet.
- MOVAR og IØR har fått i «hjemmelekse» å avgjøre eierskapet til selskapet. Det er MOVARs eierkommuner må ta stilling til dette.
- Det innkalles til ekstraordinært representantskapsmøte 26.9.2017.

Direktørens orientering (i kortversjon)

- Vi jobber sammen med COWI med utarbeidelse av søknad til Fylkesmannens Miljøvernnavdeling i tråd med styrets vedtak i forrige møte.
  - Forventer å kunne sende denne ila september.
- Vi diskuterer videre utprøving av teknologi i pilotskala med «Hias-prosessen» med støtte fra Innovasjon Norge.
- Vi ønsker også ytterlige kunnskap om MBR-prosessen som Envidan peker på som aktuell.

Innsamling av båter

MOVAR
2017

Gratis levering av fritidsbåter for private husholdninger

I perioden juni - september er det gratis å levere fritidsbåter ved Solgård Avfallsplass for private husholdninger.

Båtene må være fri for tekstiler, trevirke, EE-avfall (eks. ledninger, lamper, kjøleskap, instrumenter osv.) og farlig avfall som olje, drivstoff, gassbeholdere osv.

Dersom du vet om en eierløs båt eller et eierløst båtverk som bør fjernes vennligst ta kontakt med kommunen der båten ligger. Kommunene vil foreta en vurdering om det er ønskelig eller mulig å fjerne båten/båtverket.

Moss kommune v/ Gyda Rolfsen Mobil 400 21 011
Rygge kommune v/ Beate Andersen Mobil 901 51 656
Råde kommune v/ Arild Roos Mobil 771 96 830
Vestby kommune v/ Sverre Skarå Mobil 674 69 011
Våler kommune v/ Erik Nilsen Mobil 979 69 001

For mer informasjon om levering av båter se:
www.movar.no

	Antall	Kg
Plastbåt/ glassfiberbåt	61	16 020
Trebåt	6	2 680
Sum	67	18 700

Direktørens orientering (i kortversjon)

- I forhold til implementering av ny brannordning, så står etablering av nye brannstasjoner i Vestby og Rygge sentralt.
- I Vestby igangsatte vi en reguleringsprosess, men har slitt med å finne tomt. Ulike alternativer er vurdert, og alle dagens bebygde arealer er sjekket ut.

Fremtidsrettede løsninger i miljøets og samfunnets tjeneste

Administrasjonens arbeid med budsjett 2018

25.8.2017

Vann og avløp

Renovasjon

Brann & redning

Forutsetninger mhp budsjettet:

- Renter:
    - I alle hovedsak finansieres MOVAR igjennom opptak av lån i kommunalbanken og KLP med lån med flytende rente.
    - Renten på nye lån ligger rundt 1,5%, men vår gjennomsnittlige rente på porteføljen er 2,1%.
    - Vi kan ikke sikre innbyggeren mot renteøkning, da innbyggerens rente er basert på selvkost og kalkulatoriske renter (3 års swap + 0,5%).
    - Kalkulatorisk rente følger historisk ganske godt flytende rente (samvariasjon).
    - Rentesikring er i liten grad benyttet, da dette faktisk gir økt eksponering for selskapet, som i hovedsak har gjeld knyttet til selvkostområdene.
- For 2017 budsjetter vi med en rente på **2,1%**. Dette holdes ut langtidsperioden, da lange renter p.t. (10 år) omtrent ligger på dette nivået.

Forutsetninger mhp budsjettet:

- Lønnsoppgjør:
  - Lønnsoppgjøret i 2017 er gjennomført for de store gruppene i MOVAR (Fagforbundet og Nito).
  - Lønnsøkningen i innværende år blir ca. 2,8% for Fagforbundet, men hvor en vesentlig deler av dette har virkningstidspunkt 1.8.17.
  - For Nito virker oppgjøret å lande rundt 2,7%, men med virkning fra 1.5.
  - Lønnsveksten i 2017 virker dermed å bli noe høyere enn forventet (2,5%). Dette skyldes forhold som er forhandlet sentralt.
  - Ekspertene signaliserer positiv vekst i økonomien, noe som forventes å vedvare inn i 2018.

Lønnsoppgjør 2018 budsjetteres innenfor en ramme på 3% gjeldende fra 1.5.2018.

Forutsetninger mhp budsjettet:

- Prisvekst:
  - Prisveksten har de senere år vært lav, men var kraftig økende i 2016.
  - I 2017 estimeres prisveksten å være i området 2,1-2,7%.

Det legges ingen generell prisvekst inn i MOVARs budsjetter. Budsjettering skjer på kontonivå ut fra forventet aktivitet, og kjennskap til priser i avtaler og til marked.

Forutsetninger mhp budsjettet:

- Pensjon:
  - MOVAR har for 2017 en betalbar kostnad knyttet til pensjon på ca. 13,9 millioner. I tillegg løper det arbeidsgiveravgift på pensjonen, noe som utgjør ytterligere ca. 2 millioner.
  - Det er vanskelig å få noen klare svar på hva man skal legges til grunn, og vi ser at våre og kommunenes resultatet i stor grad påvirkes av pensjon.
  - I 2014 budsjetterte vi med 20,5% og fikk tilleggskostnader. I 2015 brukte vi 20% og fikk «penger til gode». Det samme skjedde i 2016.

For 2018 velger vi korrigerer for de siste to års overbudsjettering, og budsjetter med en pensjonskostnad på 18%.

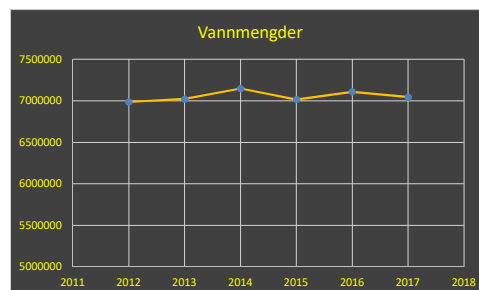
Forutsetninger mhp budsjettet:

- **Bemanning:**
  - Vi reetablerer Teknisk avdeling, og fyller opp de stillingshjemlene som der står tomme.
  - Innenfor administrasjon har vi fått signaler om at Seniorkonsulent Oddgeir Johansen gir seg til sommeren. For å ivareta hans oppgaver vil vi fra årsskifte å ansette en Controller. Videre er det satt av lønnsmidler for hele året til HR-/kommunikasjonssjef som begynner ila oktober 2017.
  - I MIB er vakante stillingshjemler innen Tilsyn og Feiing fylt opp ila 2017. Det planlegges ikke ytterligere økninger i bemanning i 2018, da styrkingen som skal skje på beredskap må sees i sammenheng med etablering av nye brannstasjoner.
  - Innenfor Renovasjon planlegges heller ingen bemanningsøkning. Det er foretatt noen mindre korreksjoner for deltidsansatte i 2017, slik at arbeidsavtalene er i tråd med hva de faktisk jobber.

Forutsetninger mhp budsjettet Vann:

- Vannmengden har vært relativt stabile.
- Vannmengden budsjetteres til ca. 7 mill. m³ for 2018.
- Vannverket har over tid levert bedre enn budsjettert, noe som har gitt store selvkostfond.
- Totale driftskostnadene vil bli budsjettert ned ca. 2,7%.
- Pris pr. kubikk reduseres til +/- 5,-.
- Det budsjetteres med et underskudd på 2,5 til 3 mill. for reduksjon av selvkostfond.

Prosjekter/oppgaver på investeringsbudsjettet 2018 og fremover - vannforsyning

240 – Etablering av vannledning nord – **Rammen økes (jfr. orientering til styret)** 135 mill. kr
 11X – Anleggsbil Teknisk – **Utskifting av anleggsbil etter havari (7 år gammel)** 0,35 mill. kr

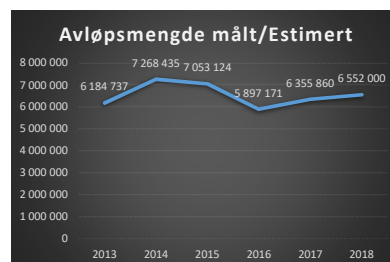
Etablering av vannledningen nordover har, som styret er kjent med fra tidligere orienteringer, fått øket investeringsrammen fra 95 til 135 mill. Dette skyldes både forhold knyttet til traséen, økt detaljering igjennom forprosjektet, og ikke minst oppdimensjonering av ledningen til 800 mm.

Ett av kjøretøyene på Teknisk avdeling fra 2010 fikk et motorhavari. Vi har fått tilbud på 60 000,- for å sette inn en brukt motor. Bilen selges heller som delebil. Avdelingens transportbehov løses ved et annet eldre kjøretøy som skulle selges etter utskifting i år benyttes videre.

Forutsetninger mhp budsjettet Avløp:

- Vi opplever store variasjon i avløpsmengdene som tilføres anleggene (se graf).
- Variasjonene i mengde har gjort at selvkostfondene er redusert raskere enn forventet/beregnet.
- Videre øker slambehandlingskostnadene med ca. 1,5 mill., da vi ikke lenger kan opprettholde langtidslagring av Kambo slammet.
- Total driftskostnader inkl. økningen på slam øker med ca. 1 %.
- For å veie opp for redusert avløpsmengde samt reduserte selvkostfond, foreslås avløpsprisen øket til 6,70 og septik prisen til 270,-.
- Resultatet er fortsatt svakt i underskudd.
- Bør på sikt vurdere annen inntektsmodell for å redusere svingningene i selvkostfond, da omsetningen svinger med 15%, og kostnadene er relativt faste.

Nye prosjekter/oppgaver på investeringsbudsjettet 2018 og fremover - avløpsbehandling

420 – Oppgradering av Fuglevik RA – Står inntil søknad avgjort.	235 mill. kr
430 – Etablering av overføringsledning fra Kambo RA til Fuglevik RA – Se over	98 mill. kr
3XX – Utskiftning av anleggsbil – Utskifting etter 10 års drift.	0,3 mill. kr
4XX – Ny gassmotor Fuglevik RA – Utskifting av gassmotor	0,7 mil. kr
4XX – Garasjeanlegg Fuglevik RA – Garasje for anleggsbiler	0,8 mill. kr

Oppgradering og overføring til Fuglevik RA blir stående budsjettet uendret i påvente av behandling av søknaden til Fylkesmannen, og oppdaterte tall.

Utskifting av anleggsbil etter 10 år. Blir trolig biogassbil.

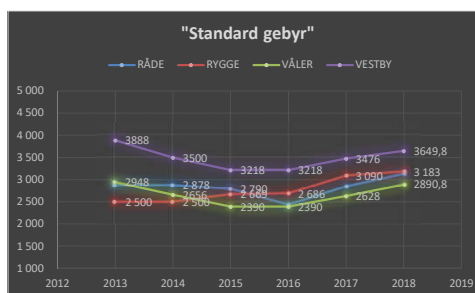
Gassmotoren på Fuglevik er totalt utslitt. Denne produserer strøm av biogass, fremfor at Gassen fakles. Verdien av strømmen som produseres er ca. 1500,- pr. døgn.

Garasjeanlegg for anleggsbiler – 1.10. omorganiseres Avløp til ett felles driftsområde. Dermed møter alle ansatte opp på Fuglevik hvor de 3 anleggsbilene vil være lokalisert. Parkering av kjøretøyene i en egen garasje fremfor i anleggene, reduserer også risiko for brann og dermed driftstans på anleggene.

Forutsetninger mhp budsjettet Renovasjon:

- Renovasjonsområdet preges for 2018 av at tiden med store selvkostfond er slutt. Dermed må inntekter og kostnader nærme seg balanse.
- Videre preges området av at man er i gang og skal gjennomføre flere store prosjekter.
- Totale driftskostnader innen Husholdningsrenovasjon (Avd. 55) øker med ca. 1,8%.
- Like fullt må gebyrene i kommunene økes betydelig, for å ta unna for at vi ikke lenger kan drive i minus.
- Økningene ser ut til å bli innenfor en ramme på maks 8%.

Nye prosjekter/oppaver på investeringsbudsjettet 2018 og fremover - Renovasjon

5XX – Varebil (2020) – Erstatte tidligere kjøretøy -	0,4 mill.
5XX – Utvidelse av deponi (2020) – Siste rest i steinbruddet –	10 mill.
541 – Utvidelse av sigevannsdammen (2020/2021) – Lenge planlagt, justert ramme -	2,8 mill.
5XX – Etablering system for håndtering av overvann 2018/2019 - Nytt prosj. -	2,1 mill.
5XX – Ny utvidet gjenvinningsstasjon – Nytt prosjekt, men omtalt tidligere -	37 mill.
558 – Lastebil – kalkyle oppdatert	1,1 mill.

5XX – Utvidelse av deponi 2020 – Vi starter nå neste deponietappe i tråd med vedtatt budsjettet. Dette arbeidet må fortsette med neste, skal vi få full utnyttelse (kunne fylle i ønsket høyde).

5XX – Utvidelse av sigevannsdammen 2020/2021. Dagens sigevannsdam har for liten kapasitet, og bør utvides for å sikre tilstrekkelig kapasitet, og hindre utslipp til lokal resipient/bekk/tjern.

5XX – Etablering system for håndtering av overvann 2018/2019. Prosjektet skal bidra til å samle opp rent overflate vann fra eldre deler av deponiet som er ferdig oppfylt. Dette vannet er ikke forurenset, og bør separeres fra sigevann til lokal resipient.

5XX – Ny utvidet gjenvinningsstasjon. Styret er kjent med planene om en ny gjenvinningsstasjon på Solgård Avfallsplass (bl.a. strategisk plan). Stasjonen skal tilpasses dagens behov og fremtidig kapasitet. Gjenvinningsstasjonen tilpasses å kunne ta i bruk ny teknologi. Styret vil få seg fremlagt mer info om prosjektet ved budsjettframleggelse, og når stasjonen er kommet lengre i planleggingen.

Forutsetninger mhp budsjettet MIB:

- Beredskapsavdelingen driftes på tilsvarende måte som ved utgangen av 2017 i 2018.
- Neste opptrappingen i tråd med vedtatt brannordning vil skje i forkant av oppstart ny brannstasjon i Vestby og Rygge (ila 2019).
- For kommunene vil man allikevel oppleve betydelig endring, grunnet endring av fordelingsnøkkelen som skjer gradvis mot 2020.
- I Forebyggende avdeling er det ansatt i vakante stillinger på tilsyn (1,5 stillinger), slik at avvik fra DSB nå er lukket. Dette gir økte lønnskostnader i 2018.
- Vi har lenge slitt med å få rekruttert feiere, noe som har påvirket kapasiteten negativt.
- I 2017 ble 2 vakante stillinger fylt med spesialarbeidere som går et praksisløp frem til fagbrev som feiere.
- Det kan bli behov for ytterligere å styrke bemanningen i feierseksjonen på sikt, grunnet nye oppgaver, men det er ikke lagt opp til dette i 2018.
- Det ser ut til å bli en økning i det totale tjenestebidraget (det kommunene betaler for beredskap og tilsynsseksjonen) på ca. 2,8%.
- Gebyrinntektene knyttet til feiing (selvkost) vil øke med ca. 5% for å dekke økningen i lønnskostnadene.

Nye prosjekter/oppgraver på investeringsbudsjettet 2018 og fremover - MIB

100 – Ombygning ABØ til kontorbygg – Oppdatert kalkyle -	28 mill.
620 – Ny brannstasjon Vestby kommune – Oppdatert kostnadskalkyle –	38 mill.
60X – Ettermontering slukkesystem M.1.1 – Skjærslukker system på M.1.1. -	0,7 mill.
60X – Frigjøringsssystem – Erstatte utslitt og utdatert utstyr -	0,3 mill.
60X – Pumpemateriell, slangemateriell og aggregater	0,35 mill.
60X – Utrykningsbekledning – Økt behov (mannskap + renere arbeidsplass) -	0,2 mill.
70X – 2 feierbiler – Utskifting etter 10 års drift -	0,6 mill.
75X – Tilsynsbil – Utskifting etter 10 års drift -	0,35 mill.

100 – Ombygning ABØ til kontorbygg – Kalkylen er oppdatert basert på skisse utarbeidet av arkitekt, som viser noe økt arealbehov. Videre er det hensyntatt prosjektledelse og indeksregulering. Investeringen skyves til 2018 og 2019.

620 – Ny brannstasjon Vestby kommunen – Kalkylen er oppdatert for å ta hensyn til prosessen med en reguleringsplan, tomte kjøp, prosjektledelse, samt videre indeksregulering av byggekostnadene. I Rygge søkes samarbeid med Forsvaret, men lykkes ikke dette må det bygges en ny stasjon også her.

60X – Ettermontering slukkesystem M.1.1 – Det er ønskelig å komplettere M.1.1. med et moderne skjærslukkesystem. Dagens system er utdatert (10 år) og så stort at det må få plass i et eget kjøretøy. Dette blir sjeldent med på 1. innsats, og reduserer således innsattid når det er behov for dette utstyret.

60X – Frigjøringsystem M.1.1. – Utstyret må snart kasseres, og er ikke tilpasset dagens kjøretøy, hvor man bruker andre typer materialer som krever større kraft.

60X – Pumpemateriell, slangemateriell og aggregater – Ved flere store branner erfarer MIB at man har et større behov for denne type materiell. Dette fremgår også av nylig gjennomført beredkapsanalyse.

60X – Utrykningsbekledning - Både som følge av flere ansatte i beredkapsavdelingen (fra 2017) og da klærne nå vaskes hyppigere for å hindre eksponering mot kreftfremkallende og helseskadelige stoffer, har vi behov for mer utrykningsbekledning.

Likviditet:

- Selskapet skal etter planen ha en tilfredsstillende, men stram, likviditet ved inngangen til 2018.
- Fokus i budsjettet er fortsatt nedregulering av de selvkostfondene som pga alder må ned.
- I langtidsbudsjettet vil det måtte bli en balanse mellom nedregulering av selvkostfond og å opprettholde en tilfredsstillende likviditet.
- Budsjettforslaget for 2018 - 2021 vil vise en tallfestet utvikling i planperioden mhp likviditet kontra selvkostforpliktelser overfor forbrukerne. Minimum arbeidskapital må ligge til grunn for fremtidige budsjetter.
- Egenfinansiering av selv mindre investeringer vil måtte reduseres, og følgelig lånefinansieres i størst mulig grad.

